

Til barnets bedste?

– med Forældreansvarsloven i hånden

Af Anja Marschall

Familieliv anno 2016 er en mangfoldig størrelse. Nye familieformer dukker op og almene forståelser, af hvad familieliv egentlig er, synes at blive udfordret. I Danmark oplever 1/3 af alle børn i løbet af deres barndom, at deres forældre bliver skilt – ud af disse lever mange børn med deleordning som barndomspræmis.

Den 1. oktober 2007 vedtog Folketinget *Forældreansvarsloven*. En lov der har til hensigt at sikre, at skilsmissebørn har kontakt til begge deres forældre, uanset om forældrene vil hinanden eller ej. Det betyder med andre ord, at forældre som udgangspunkt skal dele forældremyndigheden og sammen træffe beslutninger som vedrører hverdag og omsorg for barnet. Umiddelbart er lovens intentioner sympatiske og idealistiske, hvor barnets ret til begge sine forældre og begge forældres lige værd for barnet er i centrum. I praksis ser det dog ud til at have væsentlige implikationer for det hverdagsliv, der kan leves i børnehøjde, når barnets forældre går fra hinanden uden at kunne blive enige om andet, end at de er uenige. Mange undersøgelser viser vigtigheden af skilte forældres fortsatte samarbejde efter skilsmissen (eg. Ottosen et al. 2011; Marschall, 2014; Kvaran, 2008; Moxnes, 2004), men når der gennem lovgivning tvinges til samarbejde, forsvinder børns perspektiver til fordel for yderligere konflikter og eskalering af tvister gennem retslige efterspil. Devisen synes at være, at man skal lovgive sig ud af konflikter for at varetage barnets bedste.

Et delt hverdagsliv

Den praksisnære forskning fortæller os, at det at bo to steder, ikke er noget børn bare gør. Det kræver en helt særlig form for organisering af hverdagen (Marschall, 2014; Ottosen et.al. 2011). Børnene skal forholde sig til to forskellige steder, de kan kalde hjem. Steder som ofte har forskellige dagsordener og værdisæt for et godt familieliv og måske endda forskellige opfattelser af, hvad et godt børneliv skal indeholde.

Foto: Pelle Rink

Selv når vi undersøger det relativt upåagtede skilsmisseliv (Marschall, 2016), hvor forældre samarbejder og gerne vil det fælles forældreskab, kan skilsmisselivet have sine udfordringer for børnene. Når vi går i børnehøjde, bliver vi klogere på, hvad det reelt kræver at pendle mellem to hjem. Når hverdagsliv leves i såkaldte 'dobbel-loops' mellem henholdsvis mor og far, medfører det mange hverdagslige forandringer, som barnet skal forholde sig til og håndtere på relativt kort tid. Dette gælder både praktisk i forhold til, hvad børnene kan og skal, men i særdeleshed også følelsesmæssigt i forhold til savn og til hvordan nære forbindelser mellem barn og forældre kan vedligeholdes og plejes – også i tiden hvor de er adskilt (se også Børnerådets undersøgelse 2015).

I de følgende nedslag i børns fortællinger om deres hverdagsliv på tværs er pointen at understrege, at børnene selv aktivt bidrager til, at få deres skilsmisseliv til at hænge sammen. Disse bidrag forsvinder dog hurtigt ud af syne, når vi taler om skilsmisse, da vi hurtigt bliver optaget af det, de voksne har gang i. Ved at få blik for børnenes konkrete bidrag i og bestræbelser på at få dele-hverdagen til at fungere, får vi samtidig information om betingelserne for et hverdagsliv, hvor forældre er i konflikt med hinanden – her får børns bidrag nemlig langt sværere kår.

8 årige Elliott beretter her om, hvordan han i sin hverdag, hvor han bor en uge hvert sted, forsøger at orientere sig:

”Hjemme hos far, der får man havregryn og sådan noget til morgenmad. Hjemme hos mor, der får vi bare sådan nogle håndmadder [...]. Man må selv bestemme hvornår man går i bad hjemme hos mor, men hjemme hos far, skal man i bad nogen gange. Man må ikke se film hos mor, man må godt se fjernsyn hos far. Vi ser meget fjernsyn hos far [...]”.

Selvom mor og far samarbejder og selvom forældrene fortæller, at de stort set har samme regler og rutiner for børnene i hvert deres hjem, er der ifølge Elliott stor forskel på, hvad han kan og hvad der forventes af ham her og der. Børn er vant til forskelle i krav og regler mellem de forskellige steder de kommer i hverdagen – fx skole, klub, hos venner og til fritidsaktiviteter. Når det er forskelle mellem to hjem, træder det dog anderledes frem og får andre betydninger. Når Elliott her oplister forskelle mellem de to steder, holder han samtidig styr på, hvad der forventes af ham og hvad han selv kan forvente, når han er hos henholdsvis sin mor og far. Familieliv er således ikke en samlet pakke, men noget der bliver skabt og forandret gennem blandt andet forhandlinger og kompromisser. De mest almindelige forskelle handler om tv-vaner, som for Elliott, manerer ved spisebordet, sengetider eller hvordan man eksempelvis kan give udtryk for følelser som savn. Det, som er tilladt og passende hos mor, er det langt fra altid hos far og derudover har børnene også deres egne meninger om, hvad der er rigtigt og rimeligt. Når forskelle handler om almindeligheder, kræver det således en vis portion orienteringsevne og overblik, men børnene kan oftest finde mening i og årsag til disse, da forældrene jo blev skilt af en grund. Når vi følger børns fortællinger, ser vi, at det at navigere mellem to forskellige husholdninger både kræver årvågenhed og fingerspidsførmelse i en hverdag, hvor man også er optaget af skole, fritidsinteresser og venner.

Når vi får blik for det arbejde, som må gøres for, at børn kan få almindeligheder i hverdagen til fungere på tværs, kan vi yderligere lægge diverse vanskeligheder, konflikter, kontroverser og tvister *oveni*, når forældrene ikke samarbejder. Hverdagsliv med to hjem kan således syne, som noget børn bare *gør* – men hvis mor og far ikke samstemmer deres forventninger til børnenes hverdagsliv, kan det pludselig blive besværligt og ømtåleligt at befinde sig som barn i midten. Hvis man også samtidig skal bære vrede beskeder, mægle mellem forældrene, når den ene har været for grov i filten eller måske tie med, hvordan livet hos far er, fordi det går stik mod mors værdier – så kommer børnene for alvor på hårdt arbejde.

Med savn som hverdagspræmis

Når forældre vælger at gå fra hinanden, skilles barnet fra den hverdag det kender, og skal samtidig forholde sig til et liv, hvor én af forældrene altid er fraværende. Mange børn fortæller om savn som en hverdagspræmis i kølvandet på skilsmisselfivet. 9 årige Samuel udtrykker det således:

”Det er bare fordi, at jeg synes det er rigtig lang tid siden, jeg har været hjemme ved min far. Jeg tænker, at jeg rigtig godt vil hjem til min far, og at jeg savner ham. Men jeg gad altså også godt at være hjemme ved min mor [...]”

Børn forholder sig ikke blot passivt til deres savn. De forsøger på forskellige måder at forholde sig til det og komme omkring det, så de kan holde tråd i den forælder, de ikke er sammen med, og samtidig ikke gør den forælder de *er* sammen med ked af det. Det er med andre ord en balanceakt at tage vare på sig selv og på det fælles, som barnet har sammen med begge forældre, men hver for sig. Dette kan de gøre blandt andet ved at sende godnat-sms'er eller cykle forbi efter 'glemte' ting eller for at kæle med hunden i det andet hjem. Savn er langt nemmere at leve med og forholde sig til, når barnets forældre kan tåle at høre om hinanden. Selvom mange af disse handlinger foregår i stilhed, er mange forældre, når man har en vis respekt for hinanden, opmærksomme på dette og bidragende til, at det kan lade sig gøre. Én mor har fx arrangeret, at hendes sønner kan komme forbi hos hende på vej til skole om morgenen for lige at få et lille kram og en snak, de uger de bor hos deres far.

Til barnets bedste – lovgivning eller rådgivning?

”Det jo en kærlighed der binder familien sammen og når den ikke er der mere, så bliver det meget hurtigt til sådan en krig” (fraskilt mor til to delebørn)

På baggrund af forskningen kan vi konkludere, at skilte forældres samarbejde med hinanden om børnenes hverdag er et must, hvis en deleordning skal fungere for barnet. Spørgsmålet er, om midlet til at nå målet ligger i at lovgive på området, eller om der skal andre veje til. Samarbejde får sjældent gode betingelser, hvis det tvinges igennem. Særligt er det udfordrende, hvis samarbejdet tillige skal foregå med en person, man har valgt ikke længere skal være en del af ens hverdag.

Når forældre lader sig skille og vælger at dele tiden med børnene mellem sig, ophæver de ægteskabet, men indgår et nyt forpligtende fællesskab – nemlig forældreskabet. De vedbliver altså at være forbundne også efter, de har besluttet sig for, at de ikke længere vil være sammen. Den opgave er ikke nem og derfor er det nødvendigvis også en politisk opgave. Fra politisk hold må man støtte op omkring forældrenes samarbejde, hvis børn skal have mulighed for at forbinde deres skilsmisselfiv i en samlet livsførelse. Forældre må tale sammen og der må – lige som det gøres i kernefamilien - findes konsensus om vigtige forhold i barnets liv – også selv om man ikke er enige. Hertil har forældrene brug for let adgang til støtte, rådgivning og tiltag, som omsorgsfuldt guider dem gennem denne proces. Som lovgivningen er i dag, må forældrene ofte gøre det på ’gefühl’ – der er sjældent systematiske tilbud i kommunerne, de kan benytte sig af, ligesom de sjældent selv har rollemodeller for, hvordan man lever og kombinerer denne slags postmoderne dele-familieliv.

LITTERATUR:

- Børnerådet (2015) *Det er børnene det handler om, og deres mening er faktisk vigtig*.
- Kvaran, I. (2008) *Skilsmisse set med barns øyne – barns sårbarhed og håndtering*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Marschall, A. (2014) *The time-shared Child. Exploring Children's perspectives on everyday life with two households*. Ph.d. afhandling. Institut for psykologi, Københavns Universitet.
- Marschall, A. (2016) Kan børn deles? At skabe og forstå forbindelser, når hverdagslivet leves på tværs af to hjem. *Nordiske Udkast* 2014 (2).
- Moxnes, K. (2004) *Skånsomme skilsmisser. Med barnet i fokus*. Hans Reitzels Forlag.
- Ottosen, M.H., S. Stage; H.S. Jensen (2011) *Børn i deleordninger*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Anja Marschall er ph.d. og adjunkt på Professionshøjskolen UCC.